

***Ewaluacja trafności, przewidywanej skuteczności
i efektywności realizacji Strategii Rozwoju Gminy
Łukowica na lata 2023–2030 – ewaluacja ex-ante***

Luty 2024

Spis treści

Wstęp	3
1. Partycypacyjny charakter dokumentu.....	5
1.1. Nabór fiszek projektowych	6
1.2. Konsultacje społeczne Strategii	6
1.3. Opiniowanie przez Zarząd Województwa	13
2. Ocena poprawności, kompletności, adekwatności i trafności projektu Strategii.....	15
3. Weryfikacja założeń Strategii wobec zapisów dokumentów wyższego rzędu.....	20
Podsumowanie.....	21
Spis tabel.....	22

Wstęp

Ewaluacja jest procesem mającym za zadanie ocenę jakości oraz wartości przebiegu i efektów wdrażania danej polityki czy interwencji publicznej. Choć nie jest to badanie naukowe, monitoring czy audyt, to dzieli z tymi narzędziami wiele wspólnych cech. Ewaluacja może być przeprowadzona na każdym etapie projektu, dokumentu czy programu – w tym przypadku *Strategii Rozwoju Gminy Łukowica na lata 2023–2030* (dalej: Strategia). Ewaluacja *ex-ante* przeprowadzana jest przed działaniem, w tym przypadku przed przyjęciem i wdrożeniem Strategii. Ma ona ocenić trafność zamierzonych zadań i projektów zgodnie z głównymi założeniami/celami dokumentu. Ewaluacja *mid-term*, często nazywana też ewaluacją *on-going*, to badanie prowadzone podczas wdrażania Strategii – ocenia osiągnięte etapy, produkty i rezultaty. Daje możliwość modyfikacji działania, tak aby lepiej spełniało zamierzone cele. Natomiast ewaluacja *ex-post* jest to najpopularniejsze tego typu badanie. Przeprowadzana po zakończeniu wdrażania Strategii, ma na celu zbadanie długotrwałych rezultatów, a także ocenia realizację poszczególnych etapów oraz stopień realizacji zakładanych celów.

Każda z wyżej wskazanych ewaluacji ma określone zastosowanie i metodologię. Niniejszy raport dotyczy przeprowadzonej ewaluacji *ex-ante*, tj. uprzedniej ewaluacji trafności, przewidywanej skuteczności i efektywności realizacji dla projektu *Strategii Rozwoju Gminy Łukowica na lata 2023–2030*. Proces ewaluacji rozpoczął się wraz z konsultacjami społecznymi projektu Strategii – niniejszy raport pokazuje procedurę oraz zmiany, jakie zachodziły w dokumencie Strategii w trakcie jego konsultowania, opiniowania i w wyniku ewaluacji.

Wiele elementów Strategii stanowi przedmiot ewaluacji *ex-ante*. Badanie to m.in. weryfikuje poprawność, kompletność, adekwatność, trafność i aktualność wniosków wynikających z diagnozy i tłumaczy przyczyny potencjalnych zmian. Ewaluacja ta ocenia również poprawność określonych działań i ich realność w kontekście dostępnych zasobów. Istotnym elementem ewaluacji jest również weryfikacja założeń wobec zapisów dokumentów wyższego rzędu.

Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2023 r. poz. 1259 z późn. zm.) wprowadziła obowiązek przeprowadzenia ewaluacji uprzedniej, nie wspominając o ewaluacji śródkresowej ani końcowej. Ewaluacja wydaje się jednak być bardzo ważnym procesem nie tylko przed, ale też w trakcie i po realizacji dokumentu.

W Strategii przyjęto więc następujący schemat ewaluacyjny:

- Ewaluacja *ex-ante* – Raport (przed realizacją Strategii),
- Ewaluacja *on-going* (na bieżąco, w trakcie wdrażania Strategii),
- Ewaluacja *mid-term* (w połowie okresu realizacji Strategii),
- Ewaluacja *ex-post* (na zakończenie realizacji Strategii).

W przypadku ewaluacji *ex-ante*, wyróżnia się cztery podstawowe kryteria¹:

- trafności celów strategicznych i planowanych działań względem zidentyfikowanych problemów lub wyzwań;
- przewidywanej skuteczności działań na rzecz realizacji celów oraz metod ich wdrażania i zabezpieczenia odpowiednich zasobów;
- przewidywanej efektywności sumy zasobów przeznaczonych na realizację działań;
- spójności wewnętrznej między jej celami a priorytetami i działaniami oraz zewnętrznej, między założeniami strategii a założeniami dokumentów wyższego rzędu lub równorzędnymi.

Ewaluacja *ex-ante* *Strategii Rozwoju Gminy Łukowica na lata 2023–2030* wykonana została w sposób partycypacyjny, jednocześnie jest efektem pracy wewnętrznej w Urzędzie Gminy Łukowica oraz podmiotu zewnętrznego – Wykonawcy dokumentu Strategii. Przyjmuje się, że jeżeli projekt Strategii powstawał w sposób partycypacyjny, to nie jest konieczne prowadzenie ewaluacji jako całkowicie osobnego działania, dublującego wcześniejsze. Raport z ewaluacji *ex-ante* może pokazywać procedurę oraz zmiany, jakie zaszły w dokumencie Strategii w wyniku przeprowadzenia ewaluacji.

¹ *Strategia Rozwoju Gminy – Poradnik Praktyczny*, Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej, Małopolski Instytut Samorządu Terytorialnego i Administracji na zlecenie Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej.

1. Partycypacyjny charakter dokumentu

Opracowanie *Strategii Rozwoju Gminy Łukowica na lata 2023–2030* obejmowało szereg działań partycypacyjnych:

1. Badanie ankietowe w dniach 15–30.06.2023 r. przeprowadzone wśród mieszkańców gminy, na potrzeby procesu diagnostycznego, w celu opracowania Strategii. Ankieta była dostępna w wersji on-line oraz w wersji papierowej. Udział w badaniu wzięło 32 osoby.
2. Różnego rodzaju spotkania:
 - 14 lipca 2023 r.: spotkania informacyjno-warsztatowe z ekspertem zewnętrznym – omówienie wyników analiz statystycznych, najważniejsze informacje w zakresie opracowania Strategii (podsumowanie Diagnozy i rozpoczęcie kształtowania założeń rozwoju):
 - godz. 13.00 – przedstawiciele Urzędu, w tym jednostek podległych i Sekretarz Gminy Łukowica;
 - godz. 14.00 – Radni Gminy Łukowica oraz Sołtysi.
 - 15 września r.: spotkanie informacyjno-warsztatowe (prace nad kształtowaniem założeń rozwoju, dyskusje na temat priorytetowych zadań do realizacji w ramach Strategii):
 - godz. 13.30 – przedstawiciele Urzędu, w tym jednostek podległych oraz Wójt i Sekretarz Gminy Łukowica;
 - godz. 15.00 – mieszkańcy oraz Radni Gminy Łukowica i Sołtysi.
 - 25 stycznia 2024 r., godz. 15.00 – spotkanie otwarte konsultacyjne dla mieszkańców, Radnych i Sołtysów.
3. Wiele rozmów telefonicznych i osobistych (spotkania „robocze”) oraz korespondencji e-mailowej między autorami Strategii i współtworzącymi ją pracownikami Urzędu Gminy Łukowica.
4. Nabór tzw. fiszek projektowych (propozycji projektów do realizacji w ramach Strategii), który odbył się w terminie 11–24.07.2023 r.
5. Konsultacje społeczne:
 - projektu *Strategii Rozwoju Gminy Łukowica 2023–2030*, przeprowadzone w dniach 05.01–09.02.2024 r.

Na każdym etapie tworzenia dokumentu, wszystkie zainteresowane osoby miały zapewnioną możliwość wyrażenia swojej opinii, udziału w dyskusjach, złożenia uwag do projektów dokumentów, dlatego też należy stwierdzić, że Strategia powstała w sposób partycypacyjny.

1.1. Nabór fiszek projektowych

Nabór fiszek projektowych został przeprowadzony w terminie 11–24.07.2023 r. Wypełnioną fiszkę projektową zainteresowani mogli złożyć w następujących formach:

- a) drogą elektroniczną na adres e-mail: gmina@lukowica.pl wpisując w tytule „*Fiszka projektowa – strategia rozwoju gminy*”.
- b) drogą korespondencyjną na adres: Urzędu Gminy Łukowica, 34–606 Łukowica, „*Fiszka projektowa – strategia rozwoju gminy*”.
- c) bezpośrednio do budynku Urzędu Gminy Łukowica w godzinach pracy Urzędu.

Podczas naboru, do Urzędu Gminy Łukowica nie wpłynęły żadne fiszki projektowe.

1.2. Konsultacje społeczne Strategii

W dniach 05.01–09.02.2024 r. odbyły się konsultacje społeczne projektu *Strategii Rozwoju Gminy Łukowica na lata 2023–2030*. Konsultacje miały na celu zapoznanie grupy docelowej z projektem dokumentu Strategii oraz zebranie uwag, opinii i propozycji dotyczących zapisów dokumentu.

Projekt Strategii podlegał obowiązkowo konsultacjom:

1. z mieszkańcami gminy;
2. z lokalnymi partnerami społecznymi i gospodarczymi, w szczególności z działającymi na terenie gminy, w tym organizacjami pozarządowymi i przedsiębiorcami;
3. z sąsiednimi gminami i ich związkami;
4. z Dyrektorem Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Krakowie – Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie.

Dodatkowo, Gmina Łukowica włączyła w proces konsultacji społecznych następujące podmioty:

5. Powiat Limanowski.

Do podmiotów wskazanych w pkt. 3–5 wysłane zostały pisma informujące o konsultacjach.

W trakcie konsultacji społecznych w wyznaczonym terminie wpłynął jeden formularz uwag. Jednak uwagi w nim zawarte nie zostały uwzględnione. W dniu 30 stycznia 2024 r. wpłynęło pismo znak KR.RPP.5.840.2024 IT z pozytywną opinią Dyrektora RZGW w Krakowie. W piśmie tym zarekomendowano pewne modyfikacje zapisów Strategii. Uwagi zostały uwzględnione w całości. Rejestr uwag zamieszczono w tabeli 1. W dniu 02.02.2024 r. wpłynęło pismo od Wójta Gminy Limanowa informujące o pozytywnej opinii projektu Strategii oraz o braku uwag do dokumentu.

Tabela 1 Rejestr zgłoszonych uwag do projektu *Strategii Rozwoju Gminy Łukowica na lata 2023–2030*

Lp.	Zgłaszający	Część dokumentu do którego odnosi się uwaga	Obecny zapis	Propozycja zmiany wraz z uzasadnieniem	Stanowisko wraz z uzasadnieniem
1.	Dyrektor Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Krakowie	Tabela 11 Wiersz 8	Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły oraz Mapy zagrożenia powodziowego i Aktualizacja Programu Wodno-Środowiskowego Kraju (aPWŚK)	W kolumnie Nazwa dokumentu w Lp.8 <i>Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły</i> oraz <i>Mapy zagrożenia powodziowego</i> i <i>Aktualizacja Programu Wodno-Środowiskowego Kraju (aPWŚK)</i> , zawarto informacje nt. obszarów szczególnego zagrożenia powodzią, jednak informacje w tym zakresie wymagają korekty i uzupełnienia. Zastosowanie połączenia w jednym punkcie informacji o mapach zagrożenia powodziowego oraz planach gospodarowania wodami nie ma uzasadnienia, proponujemy zatem wydzielenie dodatkowego punktu w tabeli jw. (...). Dodatkowo w kolumnie Nawiązanie Strategii do zapisów dokumentu strategicznego i/lub planistycznego nie wymieniono wszystkich obszarów szczególnego zagrożenia powodzią (...) tak więc informacje należy stosownie uzupełnić.	Uwaga została uwzględniona w całości. Zmieniono zapisy zgodnie z rekomendacjami.
2.		Tabela 11 Str. 68	W kontekście zagrożenia suszą hydrologiczną obszar całej gminy zakwalifikowano do klasy II – umiarkowane zagrożenie.	W projekcie strategii uwzględniono także Plan przeciwdziałania skutkom suszy (PPSS) na lata 2021-2027 (...) Jednakże w Tabeli 11 na stronie 68 podano, iż w <i>kontekście zagrożenia suszą hydrologiczną obszar całej gminy zakwalifikowano do klasy II – umiarkowane zagrożenie</i> . Tymczasem według map zamieszczonych na Hydroportalu na terenie gminy Łukowica zagrożenie suszą hydrologiczną jest silne (klasa III), natomiast zagrożenie suszą hydrogeologiczną jest w zachodniej części umiarkowane (klasa II) zaś we wschodniej części gmina jest słabo zagrożona (Klasa I). Należy więc stosowanie skorygować informacje w powyższym zakresie.	Uwaga została uwzględniona w całości. Zmieniono zapisy zgodnie z rekomendacjami.

3.		Tabela 11 Wiersz 8	Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły oraz Mapy zagrożenia powodziowego i Aktualizacja Programu Wodno-Środowiskowego Kraju (aPWŚK)	W odniesieniu do Planu gospodarowania wodami tabela przedstawiona na str. 64–65 – Tabela 11 (...) wymaga następujących korekt: W kolumnie Nazwa dokumentu należy usunąć <i>Mapy zagrożenia powodziowego</i> , jako odrębny dokument planistyczny (...) oraz usunąć dokument o nazwie <i>Aktualizacja Programu Wodno-Środowiskowego Kraju (aPWŚK)</i> . Z kolei w kolumnie Nawiązanie Strategii do zapisów dokumentu strategicznego i/lub planistycznego należy usunąć informacje dotyczące ww. dokumentów.	Uwaga została uwzględniona w całości. Zmieniono zapisy zgodnie z rekomendacjami.
4.		Tabela 11 Wiersz 8	Gmina Łukowica położona jest w regionie wodnym dorzecza Wisły, regionie wodnym Górnej-Zachodniej Wisły.	W kolumnie jw. należy dokonać korekty zapisu: „Gmina Łukowica położona jest w <u>regionie wodnym</u> dorzecza Wisły, regionie wodnym Górnej-Zachodniej Wisły...”, poprawny zapis powinien brzmieć „Gmina Łukowica położona jest <u>na obszarze</u> dorzecza Wisły, regionie wodnym Górnej-Zachodniej Wisły...”.	Uwaga została uwzględniona w całości. Zmieniono zapisy zgodnie z rekomendacjami.
5.		Tabela 11 Wiersz 8	Ponadto gmina nie znajduje się w zasięgu zbiorników wód podziemnych.	W kolumnie jw. korekty wymaga zapis „Ponadto gmina nie znajduje się w zasięgu <u>zbiorników wód podziemnych</u> , poprawny zapis powinien brzmieć: „Ponadto gmina nie znajduje się w zasięgu <u>głównych zbiorników wód podziemnych</u> ”.	Uwaga została uwzględniona w całości. Zmieniono zapisy zgodnie z rekomendacjami.

6.		Strona 65 odnośnik 13	Baza danych aPGW (aktualizacja Planów Gospodarowania Wodami) oraz baza danych aPWŚK (aktualizacja Programu Wodno-Środowiskowego Kraju), apgw.gov.pl/pl/II-cykl-materialy-do-pobrania	Dodatkowo na stronie 65 odnośnik 13 wymaga aktualizacji do następującej formy „Baza danych IIaPGW (druga aktualizacja Planów Gospodarowania Wodami), apgw.gov.pl/pl/III-cykl-materialy-do-pobrania”	Uwaga została uwzględniona w całości. Zmieniono zapisy zgodnie z rekomendacjami.
7.	Janusz Biedroń mieszkaniec	-	-	Uwaga ogólna dotycząca zbyt mało szczegółowych założeń dokumentu, za dużej ilości stron w dokumencie oraz braku powiązań z Strategią Rozwoju Gminy Łukowica na lata 2016–2023 oraz Gminnym Programem Rewitalizacji Gminy Łukowica na lata 2016–2023.	Uwagi nie zostały uwzględnione. Zapisów nie zmieniono. W dniu 13 listopada 2020 r. wszedł w życie pakiet przepisów dotyczących polityki rozwoju – Ustawa z dnia 15 lipca 2020 r. o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2020 r. poz. 1378 z późn. zm.), której celem jest realizacja postanowień Strategii na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) w zakresie konsolidacji systemu zarządzania rozwojem Polski i etapowego wprowadzania systemu zintegrowanych strategii (krajowej, wojewódzkiej, gminnej i ewentualnie ponadlokalnej,

					<p>sporządzanej dla grupy sąsiadujących lub powiązanych ze sobą funkcjonalnie gmin). Poza integracją strategii rozwoju na różnych poziomach administracji, celem nowelizacji przepisów była także integracja w dokumentach strategicznych wymiaru społecznego i gospodarczego z przestrzennym. Dzięki tym zmianom strategia rozwoju gminy, po raz pierwszy w polskim ustawodawstwie, zyskała podstawę prawną (ustawa o samorządzie gminnym), która określa konkretny zakres i procedurę sporządzania strategii. Szczegółowy zakres dokumentów strategicznych został określony w art. 10e. ust. 3 <i>Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym</i> (Dz. U. z 2023 r. poz. 40 z późn. zm.). W ww. artykule określono dziewięć elementów, które musi zawierać Strategia Rozwoju Gminy. Uwzględnienie wszystkich tych elementów generuje większą ilość stron niż w dokumentach tego typu sporządzanych przed</p>
--	--	--	--	--	--

					<p>rokiem 2020. Ponadto Strategie według nowych przepisów powinny uwzględniać rozwój gminy w zakresie środowiskowo-społecznym oraz przestrzennym i być zgodne z dokumentami wyższego rzędu, również w zakresie planistycznym. Strategia Rozwoju Łukowica zawiera wszystkie te elementy o czym świadczą pozytywne opinie otrzymane od instytucji wskazanych w Ustawie o samorządzie gminnym, tj. Urząd Marszałkowski, Dyrektor Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Krakowie.</p> <p>Przedmiotowy dokument jest powiązany z wcześniejszą Strategią oraz z Gminnym Programem Rewitalizacji i zawiera działania, które uzupełniają te realizowane w poprzednich latach.</p> <p>Zaplanowane do realizacji zadania wpisują się w <i>Fundusze Europejskie dla Małopolski na lata 2021-2027</i> oraz KPO i inne programy, z których będzie można pozyskać dofinansowanie do ich realizacji. Dodatkowo</p>
--	--	--	--	--	--

*Ewaluacja trafności, przewidywanej skuteczności i efektywności realizacji Strategii Rozwoju Gminy Łukowica
na lata 2023–2030 – ewaluacja ex-ante*

					dokument odpowiada na problemy zdiagnozowane na podstawie danych statystycznych oraz wniosków mieszkańców przekazanych na spotkaniach, które odbywały się w trakcie opracowywania dokumentu, a także na podstawie ankiet oraz na podstawie doświadczenia i wiedzy Wójta Gminy Łukowica i pracowników Urzędu Gminy.
--	--	--	--	--	--

Źródło: Opracowanie własne

1.3. Opiniowanie przez Zarząd Województwa

Na podstawie art. 10f ust. 2–3 *Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym* (Dz. U. z 2023 r. poz. 40 z późn. zm.) pismem z dnia 05.01.2024 r. Wójt Gminy Łukowica zawnioskował o zaopiniowanie projektu Strategii. Opinia miała dotyczyć sposobu uwzględnienia ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w województwie określonych w strategii rozwoju województwa. Wydanie opinii powinno nastąpić w ciągu 30 dni od dnia doręczenia pisma wraz z projektem dokumentu. W dniu 23 stycznia 2024 r. Zarząd Województwa Małopolskiego podjął *Uchwałę nr 110/24 w sprawie wydania opinii dotyczącej sposobu uwzględnienia w projekcie Strategii Rozwoju Gminy Łukowica na lata 2023-2030 ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w województwie określonych w Strategii Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”*. W przedmiotowej uchwale wydano opinię, iż dokument jest spójny z strategią rozwoju województwa. Ponadto wskazano rekomendację o: „uzupełnieni projektu Strategii o zapisy Strategii Rozwoju Województwa „Małopolska 2030” dotyczące obszarów strategicznej interwencji zidentyfikowanych w Gminie Łukowica, zarówno w formie tekstowej, jak i graficznej”. W dokumencie uwzględniono rekomendację Urzędu Marszałkowskiego. Rejestr uwag wynikających z opinii Zarządu Województwa Małopolskiego zamieszczono w tabeli 2.

Tabela 2 Rejestr uwag, wynikających z opinii Zarządu Województwa Małopolskiego do projektu Strategii Rozwoju Gminy Łukowica na lata 2023–2030

Lp.	Część dokumentu, do którego odnosi się uwaga	Uwaga wraz z propozycją korekty	Stanowisko wraz z uzasadnieniem
1.	Podrozdział 4.2 <i>Obszary strategicznej interwencji wraz z zakresem planowanych działań</i>	W projekcie Strategii Rozwoju Gminy Łukowica na lata 2023-2030 w podrozdziale 4.2. <i>Obszary strategicznej interwencji wraz z zakresem planowanych działań</i> , wymienione zostały obszary strategicznej interwencji (OSI) wyznaczone z poziomu regionalnego w Strategii Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”, przy czym wskazano, że Gmina Łukowica wpisuje się tylko w jeden rodzaj OSI tj. gminy zmarginalizowane. Tymczasem na terenie Gminy Łukowica znajdują się obszary Natura 2000, o czym wielokrotnie wspomniano w tekście projektu strategii, a co kwalifikuje gminę do objęcia jej również regionalnym OSI obszary prawnie chronione. W związku z powyższym rekomenduje się o uzupełnienie projektu Strategii Rozwoju Gminy Łukowica na lata 2023-2030 o zapisy Strategii Rozwoju Województwa „Małopolska 2030” dotyczące obszarów strategicznej interwencji zidentyfikowanych w Gminie Łukowica, zarówno w formie tekstowej, jak i graficznej.	Dokument uzupełniono zgodnie z rekomendacjami Zarządu Województwa Małopolskiego zarówno w formie tekstowej, jak i graficznej.

Źródło: Opracowanie własne

2. Ocena poprawności, kompletności, adekwatności i trafności projektu Strategii

Dla oceny poprawności, kompletności, adekwatności i trafności projektu Strategii zadano następujące pytania badawcze:

1) Czy sporządzono Diagnozę zgodnie z art. 10a Ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2023 r. poz. 1259 z późn. zm.)?

Tak, *Diagnozę sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Gminy Łukowica* sporządzono zgodnie z art. 10a ww. ustawy.

2) Czy Diagnoza jest kompletna i spójna wewnętrznie?

Diagnoza została opracowana we współpracy Urzędu Gminy Łukowica (spojrzenie od wewnątrz) z Wykonawcą zewnętrznym (spojrzenie od zewnątrz). Diagnoza jest spójna wewnętrznie, jej struktura została w sposób logiczny i czytelny podzielona na rozdziały i podrozdziały. Różne zagadnienia z poszczególnych sfer zostały przeanalizowane w odrębnych rozdziałach. Analizie poddano następujące obszary:

- Uwarunkowania wynikające z położenia geograficznego – dostępność komunikacyjna i mobilność;
- Ludność, zachodzące procesy demograficzne i rozwój w wymiarze społecznym;
- Gospodarka i rynek pracy;
- Środowisko naturalne i infrastruktura;
- Kultura i dziedzictwo;
- Sport, rekreacja i turystyka;
- Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne;
- Bezpieczeństwo;
- Polityka społeczna;
- Edukacja i wychowanie;
- Kapitał społeczny;
- Finanse samorządowe.

Swoim zakresem Diagnoza obejmuje stan aktualny (dane ilościowe za 2021 r.) oraz stan poprzedzający stan aktualny (dane dla poszczególnych lat z okresu 2017–2021). Sytuacja bieżąca i zachodzące procesy mają odzwierciedlenie w analizie SWOT (tabela 3), która pozwala stwierdzić jakie w gminie są problemy i bariery rozwojowe, a jakie są jej potencjały i szanse do rozwoju. Dokument spełnia swoją funkcję, ponieważ umożliwia podjęcie decyzji strategicznych, takich jak określenie wizji rozwoju Gminy Łukowica, określenie celów strategicznych rozwoju oraz ukierunkowanie działań i wskaźników osiągnięcia celów.

Tabela 3 Analiza SWOT Gminy Łukowica zamieszczona w Strategii Rozwoju Gminy Łukowica na lata 2023–2030

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ol style="list-style-type: none"> 1. Rosnąca liczba ludności wynikająca z dodatniego przyrostu naturalnego i dodatniego salda migracji. 2. Korzystna struktura wieku, w tym wskaźniki obciążenia demograficznego korzystniejsze niż w województwie i kraju. 3. Rozwój budownictwa mieszkalnego – wyższy wskaźnik ilości nowych budynków mieszkalnych na 1000 osób niż w województwie i kraju. 4. Dodatni wskaźnik rozwoju w wymiarze społecznym. 5. Dodatni wskaźnik rozwoju w wymiarze środowiskowym. 6. Zabytki architektury sakralnej oraz dworek w Świdniku będące częścią małopolskiego „Szlaku Architektury Drewnianej”. 7. Położenie na Małopolskim Szlaku Papieskim. 8. Liczne produkty lokalne, w tym m.in. Łukowicka Śliwka Suszona. 9. Bogata i zróżnicowana twórczość ludowa. 10. Tradycje kulturalno-oświatowe i czytelnictwa związane z działalnością gminnej biblioteki. 11. Położenie w sąsiedztwie dolin rzecznych: Słomki, Łukowicy, Jastrzębika. 12. Unikatowe walory przyrodniczo-krajobrazowe wynikające z charakterystycznego górskiego krajobrazu. 13. Niezdegradowane środowisko naturalne i występowanie form ochrony przyrody. 14. Brak zainteresowania obszarem inwestorów zewnętrznych. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Słaba przedsiębiorczość mieszkańców – wszystkie wskaźniki gospodarcze niekorzystne w stosunku do gmin sąsiednich, średniej dla województwa i kraju. 2. Ujemny wskaźnik rozwoju w wymiarze gospodarczym. 3. Wysoki wskaźnik ilości gospodarstw domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. mieszkańców. 4. Niższy wskaźnik dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 000 dzieci w wieku 3–5 lat niż w województwie i kraju. 5. Niska aktywność społeczna mieszkańców, brak lokalnych liderów i inicjatyw oddolnych. 6. Wysoki poziom bezrobocia. 7. Braki i potrzeby modernizacyjne w zakresie infrastruktury sieci wodno-kanalizacyjnych oraz sieci gazowej. 8. Niezadowalające dochody mieszkańców, jak również dochody własne gminy w przeliczeniu na 1 mieszkańca niższe niż w gminach sąsiednich, województwie i kraju. 9. Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura turystyczna i okołoturystyczna. 10. Niski udział w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób fizycznych – najniższy niż w gminach sąsiednich, województwie i kraju. 11. Niezadowalający dostęp do atrakcyjnych miejsc pracy. 12. Brak cyfryzacji usług w administracji. 13. Brak kompleksowego długofalowego wsparcia osób starszych. 14. Brak znaczących i uzbrojonych terenów inwestycyjnych.
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ol style="list-style-type: none"> 1. Wzrost świadomości ekologicznej i potrzeby wykorzystywania odnawialnych źródeł energii. 2. Cyfryzacja życia codziennego. 3. Członkostwo Polski w Unii Europejskiej. 4. Wzrost mobilności społeczeństwa. 5. Moda na zdrowy styl życia. 6. Wzrost możliwości i popularności pracy zdalnej. 7. Wzrost średniej długości życia mieszkańców. 8. Rosnące zainteresowanie spędzaniem czasu wolnego i odpoczynkiem poza dużymi miastami. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Konsekwencje społeczne i gospodarcze związane z pandemią COVID-19 i sytuacją geopolityczną. 2. Wzrost kosztów życia codziennego mieszkańców. 3. Wzrost kosztów utrzymania infrastruktury i usług publicznych. 4. Zmiany klimatu. 5. Wykluczenie cyfrowe. 6. Zanieczyszczanie środowiska poprzez niską emisję. 7. Emigracja mieszkańców Polski. 8. Ryzyko wystąpienia zjawiska powodzi – położenie na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią. 9. Malejąca opłacalność produkcji rolnej.

9. Przynależność Gminy Łukowica do Lokalnej Grupy Działania „Przyjazna Ziemia Limanowska”.	
--	--

Źródło: Strategia Rozwoju Gminy Łukowica na lata 2023–2030, str. 22–23

3) Czy w projekcie Strategii została określona wizja? Czy cele strategiczne i szczegółowe odpowiadają na zdiagnozowane bariery rozwojowe i potrzeby oraz są odpowiednią na mocne strony i potencjały gminy? Czy cele strategiczne i szczegółowe przyczyniają się do osiągnięcia wizji?

Tak, w projekcie Strategii określona została wizja, czyli stan docelowy rozwoju gminy osiągnięty do 2030 roku. Wizja powstała w procesie dialogu, z udziałem mieszkańców i ich przedstawicieli, podczas różnego rodzaju spotkań. W projekcie Strategii poddanych konsultacjom społecznym w dniach 05.01–09.02.2024 r. nie wpłynęły żadne uwagi do zaproponowanej wizji. Wizja wyraża aspiracje i ambicje mieszkańców oraz władz lokalnych, a jednocześnie jest możliwa do zrealizowania. W projekcie Strategii określono również 3 cele strategiczne, 6 celów operacyjnych (po dwa dla każdego celu strategicznego), 12 kierunków działań oraz działania określone dla poszczególnych kierunków i celów. Wizja, która brzmi: *Gmina Łukowica atrakcyjnym miejscem do życia dla ludzi aktywnych, żyjących i inwestujących zgodnie z ideą zrównoważonego rozwoju* jest sformułowanym w sposób najbardziej zwięzły opisem stanu gminy w perspektywie najbliższych kilku lat (obraz gminy w 2030 roku). Misja, która brzmi: *Wdrażając idee Smart Villages przy wykorzystaniu lokalnych zasobów, tworzymy warunki do rozwoju gospodarczego i społecznego mieszkańców* jest elementem, który wskazuje drogę rozwoju i motywuje do działania, jednocześnie integruje różne aspekty rozwoju gminy wokół jednej wspólnej dla mieszkańców idei. Wyznaczone cele mają wymiar społeczny, gospodarczy oraz przestrzenno-środowiskowy. W procesie opracowania Strategii wyzwania rozwojowe zostały opisane poprzez konkretne cele strategiczne, dzięki czemu uzyskano spójność i komplementarność między elementami diagnozy a planowanymi działaniami.

Cel strategiczny 1. *Wzmocnienie potencjału gospodarczego* zakłada realizację szeregu działań, które wprowadzone na różnych płaszczyznach pozwolą na rozwój gospodarczy gminy. Działania te będą polegały m.in. na wzmocnieniu kompetencji mieszkańców zarówno osób dorosłych, jak i dzieci oraz na stworzeniu przyjaznych warunków zachęcających do zakładanie i rozwoju działalności gospodarczych. Istotne są również działania skupiające się na cyfryzacji gminy. Szansą na wzmocnienie jej pozycji i polepszenie jakości życia mieszkańców jest umożliwienie załatwiania zdalnie spraw administracyjnych, a także stworzenie warunków do pracy zdalnej. Ponadto w ramach pierwszego celu strategicznego będą podejmowane działania wykorzystujące potencjał miejscowości Łukowica do jej rozwoju, który z czasem przełoży się również na rozwój całej gminy, będzie to możliwe m.in. poprzez wdrożenie koncepcji Smart Villages.

Cel strategiczny 2. *Wysoki poziom kapitału społecznego*, do osiągnięcia którego założono realizację celów operacyjnych 2.1. *Wzrost aktywności społecznej mieszkańców* i 2.2. *Konkurencyjna oferta obsługi mieszkańców*, jest odpowiedzią m.in. na zdiagnozowane problemy, takie jak: niska aktywność społeczna mieszkańców. Cel ten przyczyni się do zwiększenia zaangażowania mieszkańców w życie gminy, podejmowania wspólnych inicjatyw, do których będą również włączone osoby starsze i z niepełnosprawnościami. Działania, które będą realizowane przez najbliższe lata są ukierunkowane na wzmocnienie tożsamości lokalnej oraz integrację mieszkańców i włączenie społeczne, szczególnie osób zagrożonych wykluczeniem.

Ponadto ww. cel strategiczny jest odpowiedzią na potrzeby mieszkańców związane z usługami czasu wolnego, które będą zaspokajane m.in. poprzez rozbudowę ogólnodostępnej bazy sportowo-rekreacyjnej, czy organizację cyklicznych wydarzeń kulturalnych. W ramach realizacji tego celu będą również podejmowane działania prowadzące do poprawy usług publicznych na obszarze gminy.

Dla celu strategicznego 3. *Harmonijny ład przestrzenny i czyste środowisko* założono realizację celów operacyjnych 3.1. *Ochrona i poprawa jakości środowiska* oraz 3.2. *Utworzenie atrakcyjnej przestrzeni publicznej*. Istotną rolę pod względem rozpatrywania potencjalnego miejsca zamieszkania odgrywa środowisko przyrodnicze, dlatego ważne jest, aby o nie dbać. W celu ochrony środowiska i ograniczania niskiej emisji, konieczne będzie wdrażanie działań zmierzających do neutralności klimatycznej. Szczególnie ważne będą działania podejmowane w celu kompleksowej modernizacji budynków w kierunku budownictwa energooszczędnego i pasywnego. Ponadto zakładane są działania zapewniające bezpieczeństwo energetyczne mieszkańców. W dążeniu do realizacji powyższego celu zaplanowano także inwestycje poprawiające infrastrukturę komunalną. Przyczyni się do również do poprawy jakości życia mieszkańców oraz ochronę środowiska poprzez modernizację infrastruktury wodno-kanalizacyjnej czy rozwój błękitno-zielonej infrastruktury. Założono również realizację działań, które dążą do stworzenia przyjaznej i bezpiecznej przestrzeni, która będzie wpływała pozytywnie na odbiór gminy przez jej mieszkańców i podniesie jakość ich życia. Polityka przestrzenna gminy powinna być prowadzona racjonalnie oraz w oparciu o rzetelny dialog z mieszkańcami. Walory architektoniczne i przyrodnicze powinny być chronione, ale jednocześnie wykorzystane w nowoczesny sposób. Z tego względu będą podejmowane działania mające na celu dostosowanie przestrzeni gminy do potrzeb wszystkich mieszkańców zarówno w zakresie bezpieczeństwa jak i dbania o jej estetykę oraz funkcjonalność.

Cele strategiczne i operacyjne, a także kierunki działań zostały wypracowane przez zewnętrznego Wykonawcę dokumentu, w ścisłej współpracy z przedstawicielami samorządu lokalnego oraz mieszkańcami i ich przedstawicielami. Obejmują one wielowymiarowe aspekty funkcjonowania gminy w kontekście społecznym, gospodarczym oraz przestrzennym. Łącznie są warunkiem realizacji założonej wizji rozwoju Gminy Łukowica.

4) Czy osiągnięcie celów strategicznych i szczegółowych jest realne?

Niezbędnym warunkiem właściwego planowania strategicznego jest możliwie szeroki udział różnych grup interesariuszy w procesie tworzenia dokumentu strategicznego. Prace nad Strategią oparte były nie tylko o wiedzę i doświadczenia władz lokalnych, pracowników Urzędu Gminy Łukowica, Radnych Gminy i podmiotu zewnętrznego opracowującego dokument, ale też mieszkańców i ich przedstawicieli. Partycypacyjne podejście daje szansę osiągnięcia zamierzonych celów i urzeczywistnienia założonej wizji.

5) Czy przyjęty zestaw wskaźników monitoringu umożliwi obserwowanie postępu realizacji założonych celów strategicznych?

Określony w projekcie Strategii system monitorowania umożliwi gromadzenie bieżących danych dotyczących postępów we wdrażaniu oraz osiąganiu założonych celów. Pozwoli również na obserwację rezultatów prowadzonych działań, a w razie potrzeby na wprowadzenie niezbędnych korekt oraz aktualizacji dokumentu. Zakres monitoringu i ewaluacji Strategii wyznaczają określone w niej cele strategiczne, kierunki działań oraz zaplanowane działania i projekty strategiczne. Monitoring Strategii prowadzony będzie w zakresie finansowym oraz rzeczowym. W każdym projekcie strategicznym określono cel strategiczny, w który ten projekt się wpisuje oraz wskaźniki produktu i rezultatu. Dodatkowo określono wskaźniki mierzalności rozwoju gminy.

6) Czy dokonano hierarchizacji i wskazano projekty flagowe?

W dokumencie wskazano plan operacyjny, na który składają się: wizja, misja, cele strategiczne i dla każdego z nich po dwa cele operacyjne, a dla tych z kolei kierunki działań, w ramach których wskazano ogólne działania do realizacji. W ramach kierunków działań przedstawiono konkretne działania, a po przeprowadzeniu hierarchizacji planowanych przedsięwzięć wskazano konkretne i uszczegółowione projekty strategiczne. Strategia przedstawia 3 projekty strategiczne (flagowe), które są kluczowe do osiągnięcia założeń, najważniejsze i najpilniejsze do realizacji na obszarze gminy we wskazanym okresie – przedstawiono dla nich ramy finansowe oraz plan finansowania.

7) Czy dokument jest czytelny i zachowana została jego logika? Czy opracowany został w sposób zrozumiały i dostępny?

Tak, dokument jest czytelny, jego struktura została w sposób logiczny i czytelny podzielona na rozdziały i podrozdziały, osobno przedstawiono część wprowadzającą, wnioski z Diagnozy, część programową, wymiar przestrzenny polityki rozwoju, system realizacji Strategii, mechanizmy włączenia mieszkańców w proces przygotowania, realizacji i oceny Strategii oraz podsumowanie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Dokument sporządzony został czcionką bezszeryfową, odpowiednio dużą (poza tabelami rozmiar 12), między akapitami zachowano odpowiednie odstępy, każdy główny rozdział rozpoczyna się od nowej strony.

3. Weryfikacja założeń Strategii wobec zapisów dokumentów wyższego rzędu

Strategia rozwoju odnosząc się w swych założeniach (celach strategicznych celach operacyjnych i kierunkach działań) do zidentyfikowanych problemów mieszkańców na obszarze gminy, uwzględnia kontekst innych dokumentów strategicznych na szczeblu lokalnym (stanowiąc istotny element całościowej wizji rozwoju jednostki), a także dokumentów wyższego szczebla, regulujących działania w przedmiotowym obszarze. W związku z tym komplementarność z innymi działaniami oraz priorytetami wpływa na skuteczność i efektywność realizacji Strategii.

Oceny spójności celów strategicznych z dokumentami wyższego rzędu dokonano bezpośrednio w dokumencie. Ocena ta odnosiła się do następujących dokumentów:

- 1) Na szczeblu międzynarodowym i krajowym:
 - *Umowa Partnerstwa dla realizacji Polityki Spójności 2021–2027 w Polsce;*
 - *Agenda 2030 na rzecz Zrównoważonego Rozwoju;*
 - *Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030;*
 - *Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 z perspektywą do 2030;*
 - *Polityka Ekologiczna Państwa 2030 – strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej;*
 - *Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2030;*
 - *Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030;*
 - *Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły;*
 - *Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły;*
 - *Plan przeciwdziałania skutkom suszy.*
- 2) Na szczeblu regionalnym:
 - *Strategia Rozwoju Województwa – „Małopolska 2030”;*
 - *Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Małopolskiego.*

Dodatkowo w dokumencie dokonano oceny spójności z dokumentem planistycznym na poziomie ponadlokalnym: *Strategia Rozwoju Powiatu Limanowskiego na lata 2019–2025* oraz lokalnym: *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Łukowica CZĘŚĆ II Kierunki zagospodarowania przestrzennego.*

Sprawdzenie zgodności założeń Strategii z dokumentami wyższego rzędu wykazało pełne powiązanie z tymi dokumentami, a część założonych w Strategii celów bezpośrednio przyczyni się do realizacji założeń opracowań regionalnych i krajowych.

Podsumowanie

Strategia Rozwoju Gminy Łukowica na lata 2023–2030 oraz przeprowadzony proces jej tworzenia spełniają wszystkie podstawowe kryteria ewaluacyjne. Dokument został przeprowadzony przy współpracy podmiotu zewnętrznego, przedstawicieli władz lokalnych, pracowników instytucji publicznych oraz mieszkańców i ich przedstawicieli. Interesariusze mogli wyrażać swoje potrzeby, opinie i uwagi w badaniu ankietowym, podczas spotkań oraz w procesie konsultacji społecznych. Z związku z tym należy stwierdzić, że dokument stanowi odpowiedź na oczekiwania i potrzeby miejscowej społeczności.

Nie odnotowano uchybień proceduralnych, dokument powstał zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa oraz rekomendacjami Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej, zawartymi w opracowaniu *Strategia Rozwoju Gminy. Poradnik praktyczny*. Zapewniono możliwie najwyższy udział mieszkańców gminy i ich przedstawicieli w tworzeniu dokumentu.

W systemie realizacji Strategii można zauważyć podejście horyzontalne, tzn. cele operacyjne dotyczą kilku sfer, z tego też względu niektóre projekty przewidziane są do realizacji w ramach interdyscyplinarnej współpracy kilku podmiotów. Strategia uwzględnia wszystkie elementy wynikające z *Ustawy z dnia 15 lipca 2020 r. o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw* (Dz. U. z 2020 r., poz. 1378 z późn. zm.), w tym w szczególności zawiera opis OSI wojewódzkich i lokalnych, model struktury funkcjonalno-przestrzennej oraz ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie.

Mając na uwadze powyższe – uznaje się, że zadania i projekty przewidziane do realizacji w ramach Strategii przyniosą zakładane efekty przy użyciu dedykowanych im instrumentów i zasobów. Założenia są trafne i spójne, a cele odpowiadają na zdiagnozowane problemy, potencjały i wyzwania rozwojowe.

Spis tabel

Tabela 1 Rejestr zgłoszonych uwag do projektu Strategii Rozwoju Gminy Łukowica na lata 2023–2030.	7
Tabela 2 Rejestr uwag, wynikających z opinii Zarządu Województwa Małopolskiego do projektu Strategii Rozwoju Gminy Łukowica na lata 2023–2030	14
Tabela 3 Analiza SWOT Gminy Łukowica zamieszczona w <i>Strategii Rozwoju Gminy Łukowica na lata 2023–2030</i>	16